

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

- פרק ראשון – שירה (שירת ימי-הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
- פרק שני – סיפור קצר (כולל סיפורי עגנון)
- פרק שלישי – רומאן ונובלה
- פרק רביעי – דרמה
- פרק חמישי – שיר שלא נלמד

משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (כל פרק – 30 נקודות).

הפרק הרביעי (רומאן ונובלה – 30 נקודות) והפרק החמישי (שיר שלא נלמד – 10 נקודות) הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.

- ד. הוראות מיוחדות:
- (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
 - (2) חובה לצרף למחברת את רשימת היצירות שנלמדו.
 - (3) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
 - (4) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה) רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטה כלשהו על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

מהפרקים הראשון, והשני והשלישי עליך לענות על השאלות בשני פרקים בלבד, לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 30 נקודות).

פרק ראשון – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

אם בחרת בפרק זה (שאלות 1-17), ענה על שתי שאלות, כל שאלה על שיר מאת משורר אחר (לכל שאלה – 15 נקודות) **שים לב:** אין לענות על שתי שאלות משירת ימי הביניים.

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

פְּאָבִי רַב / רבי שלמה אבן גבירול

פְּאָבִי רַב וּמִפְתֵּי אָנוּשָׁה / וְכַחֲזִי סֵר וְעֲצָמוֹתֵי חֲלוּשָׁה,
 נְאִין מִבְּרַח נְאִין מְנוּס לְנַפְשִׁי / נְאִין מְקוּם תְּהִי לִי בּוֹ נִפְיִשָׁה.
 שְׁלִשָׁה אֶסְפּוּ עָלַי לְכָלוֹת / שְׁאָר גּוּפֵי נְרוּחֵי הָעֲנוּשָׁה:
 גְּדֹל עוֹן נֹרֵב מִכְאוֹב וּפְרוּד - / וּמִי יוּכַל עֲמֹד לִפְנֵי שְׁלִשָׁה?
 5 הֲיֵם אֲנִי נְאִם תַּנִּין, אֵלֵּהִי, / וְכִי בְּרָזַל עֲצָמֵי אוֹ נְחוּשָׁה?
 אֲשֶׁר כָּל עֵת יִסְבּוּנִי תְּלֵאוֹת, / כְּאֵלוֹ הֵם מְסוּרִים לִי יְרִשָׁה,
 וְתִדְרֹשׁ לְעוֹנֵי רַק, כְּאֵלוֹ / לֵךְ אֵין עַל בְּנֵי אָדָם דְּרִישָׁה!
 רְאֵה נָא בְּעַמִּל עִבְדֶּךָ וְעֵנִיו / וְכִי נִפְשׁוֹ כְּמוֹ דָּאָה יְקוּשָׁה –
 וְאֵהִיָּה לֵךְ לְעוֹלָמִים לְעָבֵד / וְלֹא אֲשָׂאֵל עֲדֵי נִצַּח חֲפִישָׁה.

פרט את הרעיון המובע בשני הבתים האחרונים של השיר, והסבר את הקשר שלהם לתיאור הסבל. הדגם את דבריך.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הַיִּם בִּינִי וּבִינְךָ / שמואל הנגיד
הַיִּם בִּינִי וּבִינְךָ / וְלֹא אֵשָׁה לְחַלּוֹתְךָ?
וְלֹא אַרְוֵךְ בָּלֵב חֲדָד / וְאֵשֵׁב עַל קְבוּרַתְךָ?
אַמֵּת, אִם אֶעֱשֶׂה כְּדָת / אֵהִי בּוֹגֵד בְּאַחֲרֵיךָ!
אַהֵה, אַחִי, אֲנִי יוֹשֵׁב / עָלַי קִבְּרֵךְ לְעִמְתְּךָ.
5 לֵךְ מִכְּאוֹב בְּחוּךְ לְבָי / כְּמִכְּאוֹבִי בְּמִיתָתְךָ.
וְאִם אֶתֵּן לְךָ שְׁלוֹם - / וְלֹא אֶשְׁמַע תְּשׁוּבָתְךָ.
וְלֹא תֵצֵא לְסָגְשָׁנִי / בְּיוֹם בּוֹאִי לְאַדְמַתְךָ.
וְלֹא תִשְׁחַק בְּקִרְבִּיתִי / וְלֹא אֶשְׁחַק בְּקִרְבִּיתְךָ.
וְלֹא תִרְאֶה תְּמוֹנָתִי / וְלֹא אֶרְאֶה תְּמוֹנָתְךָ.
10 לְמַעַן כִּי שְׂאוֹל בִּיתְךָ / וּבִקְבֹר מְעוֹנָתְךָ -
בְּכוֹר אָבִי וּבֶן אִמִּי, / שְׁלוֹמִים לְךָ בְּאַחֲרֵיךָ.
וְרוּחַ אֵל תְּהִי נִחָה, / עָלַי רוּחְךָ וְנִשְׁמַתְךָ!
אֲנִי הוֹלֵךְ לְאַרְצִי, כִּי / בְּאַרְצְךָ סָגְרוּ אוֹתְךָ.
וְאֲנוּם עַת וְאֵיךְ עַת / וְאֵת לְעַד בְּנוֹמַתְךָ.
15 וְעַד בּוֹא יוֹם תְּלִיפָתִי / בְּלִבִּי אֵשׁ פְּרִידָתְךָ!

כמו בשירי קינה רבים גם בשיר זה האדם החי מדבר אל המת, ודבריו משקפים את מערכת היחסים ביניהם.

הסבר והדגם קביעה זו. בתשובתך התייחס גם לשתיים מדרכי העיצוב של היחסים המתוארים בשיר.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

בְּכוֹר אִמִּי / רבי שמואל הנגיד
בְּכוֹר אִמִּי, בְּכוֹר מְנוֹת חֲמָסֶךָ, / וּמִזֶּה, עַת נְטוֹת שְׁמֶשׁ, יְנִיסֶךָ,
וְלַעֲרֹב יְהִי בִינִי וּבִינְךָ / אֲכַנִּים וְעַפָּר אֶרֶץ לְמָסֶךָ.
וְלֹא הוֹעִיל לְךָ הוֹנֵךְ וְהוֹדֵךְ / בְּיוֹם אִידֶךָ, וְלֹא כִיסֶךָ וְכוֹסֶךָ.
וְשִׁקְתִּיךָ - וְלֹא שִׁתָּה לְבָבְךָ, / וְאֵת שׁוֹכֵב כְּאִישׁ בְּרִיא בְּעַרְסֶךָ
5 וְצַעֲקָתִי - וְלֹא תִשָּׁיב, לְמַעַן / לְשׁוֹנֶךָ מִלְּדָבָר סֵר וְחֶשֶׁךְ
וְיִשְׁנֶת שְׁנַת עוֹלָם אֲשֶׁר צוּר / עָלַי כָּל מַעֲשָׂיו הַפִּיל וְנָסֶךָ
וְהִשְׁקֹנֶךָ בְּכֶלֶח כּוֹס תְּמוֹתָה / וְכִמְעַט קֵט אֲנִי שׁוֹתָה בְּכוֹסֶךָ!

פרש את הבית השלישי בשיר, והסבר את הרעיון המובע בו. בתשובתך כתוב גם על הצימודים (לשון נופל על לשון) בבית זה. כיצד מתקשר בית זה לבית האחרון בשיר. הסבר וההדגם את דבריך.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הקִיץ גִּוֵעַ / חיים נחמן ביאליק

הקִיץ גִּוֵעַ מִתּוֹךְ זֶהָב וְכֶתֶם

וּמִתּוֹךְ הָאֲרָגָמֶן

שֶׁל-שֶׁלֶכֶת הַגְּנִים וְשֶׁל- *עֵבִי עֲרָבִים

הַמִּתְבּוֹסְסוֹת בְּדָמָן.

וּמִתְרוֹקֵן הַפְּרָדֶס. רַק טִילִים יְחִידִים

נְטִילוֹת יְחִידוֹת

יִשְׂאוּ עֵינֵם הַנוֹהָה אֲחֵרֵי מְעוֹף הָאֲחֻרּוֹנָה

בְּשִׁירוֹת הַחֲסִידוֹת.

וּמִתְיַתֵּם הַלֵּב. עוֹד מְעַט *יּוֹם סִגְרִיר

עַל-הַחֲלוֹן יִתְדַפֵּק בְּדַמְמָה:

"בְּדַקְתָּם נִעְלִיכֶם? טִלְאֲתֶם אֲדַרְתְּכֶם?

צָאוּ הַכִּינּוּ תְּפוּחֵי אֲדָמָה."

בשיר יש שימוש בצבעים (בית ראשון) וגם במילים המתקשרות לצבע (בתים שני ושלישי) הסבר כיצד צבעים ומילים אלה בונים את האווירה בשיר ואת משמעותו.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ים הדממה פולט סודות / חיים נחמן ביאליק

ים הדממה פולט סודות,
וכל-העולם פלו שותק;
ימאצרי הרחמים
שאון הנחל אינו פוסק.

שחור הלילה הולך כובש,
מרכיב צל על-צל וכופל;
דומם אל-ים המחשפים
כוכב אחר כוכב נופל.

יבהשתתק כל-העולם,
ארגיש: לבי ער ומדבר;
ארגיש: מעין טהור אָחד
הומה אט שם ומתגבר.

אומר לבי לי בחשאי:
"בני! חלומותיך באו;
נפל כוכב מרקיע –
האמינה – לא שלך הוא.

עוד שלך קבוע איתן
יבמשבצתו זרח שמה;
שא עיניך – הנה שם הוא
קורץ, רומז לך נחמה."

יבהשתתק כל-העולם
אשב אביט אל-כוכבי;
לי אין עולם אלא אָחד –
הוא העולם שבלכבי.

תאר את העולם הנגלה בלילה לדובר, וכתוב לאיזו הבנה הדובר מגיע בעקבות גילוי זה.
הסבר והדגם מהשיר את דבריך.

שירת המאה ה-20

שירי לאה גולדברג

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

חמסין של ניסן / לאה גולדברג

אֶבֶן אֲדַע, זֶה יוֹם לֹא תְמוּרָה
וְלֹא נֶפֶל דְבָר וְלֹא אֲרַע
וְלֹא יִבְדִּיל בֵּינוּ לְבֵין גְּמִים
צִיּוֹן נְאוֹת אֲשֶׁר מְטוֹב עַד רַע.

וְרַק לְשִׁמְשׁ רֵיחַ שֶׁל גְּסָמִין,
וְרַק לְאֶבֶן קוֹל שֶׁל לֵב פּוֹעֵם,
וְרַק לְעֶרֶב צָבַע שֶׁל תְּפוּז,
וְרַק לַחּוֹל שְׁפֵתִים מְנַשְׁקוֹת.

אֵיךְ אֶזְכְּרֶנּוּ, אֶלְמוּנֵי, סְתָמִי,
אֵיכָה אֲשֶׁמֹר חֲסֵדוֹ הַפְתָּאֲמִי,
אֵיךְ אֶאֱמִין שְׁיוֹם אֶחָד הָיָה
כֹּל נִיד וְרֵיחַ עֶצֶם מַעֲצָמִי?

כִּי כֹל אֵלֶן הָיָה מִפְּרֶשׁ רוֹטֵט
וְלִדְמָה עֵינַיִם שֶׁל יִלְדָה,
וְלִדְמָעוֹת נִיחּוּחַ הַלְּבָבוֹב,
וְשֵׁם הָעִיר כְּשֵׁם אֶהָבְתִי.

תחושותיה של הדוברת בבתים השני, השלישי והרביעי בשיר עומדות בסתירה לידיעה שהיא מבטאת בבית הראשון בשיר. הסבר קביעה זו. בתשובתך הדגם את הסתירה באמצעות ציורי הלשון בשיר.

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

שיר ט' – מתוך: **אַהֲבָתָה שֶׁל תְּרֻזָּה דֵי-מוֹן** / לאה גולדברג

מחלוני וגם מחלוניך
אותו הגן נשקף, אותו הנוף,
ניזם תמים מתר לי לאהב
את הדברים אשר לטפה עיניך.

מול חלוניך וגם מול חלוני
בלילה שר אותו זמיר עצמו,
ועת יקטיט לבך בחלומי
אעור ואזיזן לו גם אני.

הארץ הזקן, שבו כל מחט
את מבטך נושאת כטל טהור,
עם בקר יקדמני בכרכה –

דברים רבים מאד אהבנו יחד,
אך לא זרח באשנבך האור
עת בדידותי נגעה בבדידותך.

בסונט זה מבטאת הדוברת הרגשה של קרבה גדולה לאהובה, ומנגד – הרגשה של ניתוק ממנו.

כיצד התמונות והקולות בסונט בונים מתח זה (בין קרבה לניתוק)? הסבר את דבריך, והדגם אותם מהשיר.

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר א' – מתוך: **מבית אמי** / לאה גולדברג

מתה אמה של אמי
באביב ימיה ובתה
לא זכרה את פניה. דיוקנה החרוט
על לבו של סבי
נמחה מעולם הדמיות
אחרי מותו.

רק הראי שלה נשתיר בבית,
העמיק מרוב שנים במשבצת הכסף.
נאני, נכדתה החננה, שאינני דומה לה,
מביטה היום אל תוכו כאל תוך
אגם הטומן אוצרותיו
מתחת למים.

עמק מאד, מאחורי פני,
אני רואה אשה צעירה
נרדת לחיים מחיכת.
ופאה נכרית לראשה.
היא עונדת
עגיל מארך אל תנוך אזנה, משחילתהו
בנקב זעיר בפשר הענג
של האזן.

עמק מאד, מאחורי פני, קורנת
זהובית בהירה של עיניה.
והראי ממשיך את מסרת
המשפחה: שהיא הייתה יפה מאד.

לעתים כוח הדמיון ממלא את מקומו של כוח הזיכרון שאיננו. הסבר והדגם אמירה זו בהתבססך על הזיקה שבין שני הכוחות האלה בשיר.

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

הַאֲמָנָם עוֹד יְבוֹאוּ יָמִים / לאה גולדברג

הַאֲמָנָם עוֹד יְבוֹאוּ יָמִים בְּסִלְיָהּ וּבְחֶסֶד
וְתִלְכִי בְּשָׂדֶה, וְתִלְכִי בּוֹ פֶהֱלֶךְ הַתָּם,
וּמְחֻשׁוֹף כַּף-רִגְלֶךְ יִלְטֹף בְּעֲלֵי הָאֶסְפָּסֶת,
אוֹ שְׁלֵפֵי-שִׁבְלִים יִדְקְרוּךְ וְתִמְתַּק דְּקִירְתָם.

אוֹ מְטָר יִשְׁיַגֵּךְ בְּעֵדַת טְפוֹתָיו הַדּוֹפְקֹת
עַל כְּהַפְיֶךָ, חֹזֵךְ, צִנְאוֹרְךָ, וְרֵאשֶׁךְ רֵעֲנֶךָ,
וְתִלְכִי בְּשָׂדֶה הַרְטֹב וְיִרְחַב בְּךָ הַשֶּׁקֶט
כְּאוֹר בְּשׂוּלֵי הָעֲנָן.

וְנִשְׁמַתְּ אֶת רֵיחוֹ שֶׁל הַתָּלָם נִשְׁמֵם וְרֵגֵעַ,
וְרֵאִית אֶת הַשָּׁמֶשׁ בְּרֵאֵי-הַשְּׁלֹוֹלִית הַזֹּהָב,
וּפְשׁוּטִים הַדְּכָרִים וְחַיִּים, וּמְתָר בָּם לְנִגְעַע,
וּמְתָר, וּמְתָר לְאַהֲבָה.

אֶת תִּלְכֵי בְּשָׂדֶה. לְכַדְךָ. לֵא נִצְרָכֶת בְּלַחַט
הַשְּׂרָפוֹת, בְּדִרְכִים שְׁסֻמְרוּ מְאִימָה וּמְדָם.
וּבִיָּשׁוּר-לְכָב שׁוֹב תִּהְיִי עֲנֻנָה וְנִכְנַעַת
כְּאֶחָד הַדְּשָׁאִים, כְּאֶחָד הָאֲדָם.

השיר פותח במילים: "הַאֲמָנָם עוֹד יְבוֹאוּ יָמִים בְּסִלְיָהּ וּבְחֶסֶד"

הסבר והדגם, באמצעות שלוש תמונות מרכזיות מהשיר, את הספק והתהייה שהדוברת מבטאת בפתיחה זו.

האם הספק והתהייה מקבלים מענה בסיום השיר? נמק את דבריך.

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כתוב בעפרון / דן פגיס

כָּאן בְּמִשְׁלֹחַ הַיָּה
אָנִי חֲנָה
עִם הַכָּל בְּנֵי
אִם תִּרְאוּ אֶת בְּנֵי הַגִּדּוֹל
קִין בֶּן אָדָם
תִּגִּידוּ לוֹ שְׂאֵנִי

סיומו של השיר נראה קטוע.

הסבר את תרומתו של סיום זה להבנת משמעותו של השיר.

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

עדות / דן פגיס

לֹא לֹא: הֵם בְּהֶחֱלֵט
הָיוּ בְּנֵי-אָדָם: מַדִּים, מַגְפִּים.
אֵיךְ לְהִסְבִּיר. הֵם נִכְרְאוּ בְּצֶלֶם.

אָנִי הֵייתִי צֶלֶל.

לִי הָיָה בּוֹרָא אַחֵר.

וְהוּא בְּחִסְדּוֹ לֹא הִשְׁאִיר בִּי מַה שְׁיָמוּת.

וּבְכִרְחִתִי אֵלָיו, עָלִיתִי קָלִיל, כְּחֹל,

מִפִּי, הֵייתִי אוֹמֵר: מִתְנַצֵּל:

עֵשֶׂן אֶל עֵשֶׂן כֹּל יְכוֹל

שְׂאֵין לוֹ גּוֹף וְדָמוֹת.

"הם", "אני" והבורא מוצגים בשיר באופן אירוני.

הסבר קביעה זו, ובסס אותה על השיר כולו.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

דפדוף באלבום / דן פגיס

נועד לגדולות, הוא שוכב על בטנו ומוציא
נכחו בבטחה. מרחבי הרצפה מחפים לו:
הפל מטרה, אי אפשר להחטיא. וכבר
הוא גדול, מצלם על רגליו ושוכח
את אשר לא ילמד. לרגע אחד
הוא נכנס לתמונת המחזור ומתיך
למעלה, ליד המורים. ובינתיים
עם אשה או שתיים בחוף, עקבות
חולפים בחול. ותוך כדי כך כבר הוא נח
מבגר ומצהיב בתצלום מחשבות,
יד למצח, ערבים. עוד לפני שפותר, הוא ממשיך
זהיר בפרוודור אפולולי, כגנב,
וימוצא
בקצה את עצמו מחכה לו בראי:
אור חזק מדי
של נורת הבזק תופס
את דמותו
וימחשיך
את עדשות הזכוכית של עיניו.

מהי תפיסת הזמן של המשורר, על פי השיר, וכיצד הדפדוף באלבום ממחיש תפיסה זו?
הסבר את דבריך, והדגם אותם מהשיר.

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספוט"ם / דן פגיס

יֹשֵׁב לְשִׁלְחָן הָעָרוֹךְ,
מְרִים אֶת הַכֶּף, מִשְׁתַּקֵּף בָּהּ
כְּמוֹ בְּרֵאֵי שֶׁל קֵד.
בְּצַד הַקְּמוּר מִמְצַמֵּץ מוּלוֹ
פְּרָצוּף נִפְוּחַ שֶׁל גּוּמִי.
מִמָּהֵר לְהַפְתֵּךְ.
בְּצַד הַקְּעוּר מִגַּחֵךְ מוּלוֹ
גִּמְד הָעוֹמֵד עַל הָרֵאשׁ.
לֹא אָנִי, הוּא הַצּוֹחֵק לְעִצְמוֹ, לֹא אָנִי.

מְרִים אֶת הַסִּפִּין, מִשְׁתַּקֵּף בָּהּ,
רוֹאֶה בְּלֶהֱב הַיָּשׁוּר
אֶת פָּנָיו נְהִים פָּנָיו, פִּיּוּ הוּא פִּיּוּ.
מִמָּהֵר לְהַפְתֵּךְ.
עֲדִין פָּנָיו הֵם פָּנָיו, פִּיּוּ הוּא פִּיּוּ.
לֹא, הוּא מוֹחָה, לֹא אָנִי.
מִי יוֹדֵעַ
מֵה יַעֲלֶה הַמְזֻלָּג.

הסבר והדגם כיצד תיאור ההשתקפויות בכף ובסכין של האיש הנזכר בשיר והשתקפותו (האפשרית) במזלג מלמדת על מצבו ועל תפיסתו את עצמו.

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על הסעיפים א – ב שאחריו.

שיר זְהֵרָה אֶלְפִסְיָה / ארז ביטון

זוֹהֵרָה אֶלְפִסְיָה
זְמַרְתְּ הֶחָצֵר אֶצֶל מַחְמַד הַחֲמִישִׁי בְּרֶבֶת שְׁבַמְרוֹק.
אוֹמְרִים עָלֶיךָ שְׂכָאֲשֶׁר שָׂרָה,
לְחַמוּ חִילִים בְּסַכִּינִים
לְפִלֵס דְּרֶךְ בְּהַמּוֹן
לְהַגִּיעַ אֶל שׁוּלֵי שְׁמֶלְתָהּ
לְנַשֵּׁק אֶת קְצוֹת אֶצְבְּעוֹתֶיהָ
לְשִׁים כֶּסֶף רִיאַל לְאוֹת תּוֹדָה
זוֹהֵרָה אֶלְפִסְיָה,
הַיּוֹם, נָתַן לְמִצָּא אוֹתָהּ
בְּאֶשְׁקֶלוֹן, בְּעֵתִיקוֹת ג', לִיד לְשֵׁפֶת הַסַּעַד,
רֵיחַ שְׁנִירִים שֶׁל קַפְסָאוֹת סְרֵדִינִים עַל שֶׁלֶחַן מִתְנַוֵּדֵד בֶּן שְׁלֹשׁ רִגְלִים,
שְׁטִיחֵי מֶלֶךְ מְרֵהִיבִים מְרַבְּבִים עַל מִטַּת סוֹכְנוֹת,
בְּחֵלֹק בְּקָר בְּהוּי
שְׁעוֹת בְּמֶרְאֵה
בְּצַבְעֵי אֶפּוֹר זֹלִים
וּכְשֶׁהִיא אוֹמְרָת:
מַחְמַד הַחֲמִישִׁי אִישׁוֹן עֵינֵינוּ
אֵינְךָ מִבֵּין בְּרַגַּע הָרֵאשׁוֹן.
לְזוֹהֵרָה אֶלְפִסְיָה קוֹל צְרוּד,
לֵב צְלוּל וְעֵינַיִם שְׂבַעוֹת אֶהְבָּה.
זוֹהֵרָה אֶלְפִסְיָה.

- א. כיצד מבטאים התיאורים של שתי תקופות בחייה של זוהרה אלפסיה – בעבר ובהווה – את השינוי שעברה? הדגם את דבריך על פי השיר (10 נקודות)
- ב. מה הם הרמזים בשיר שעשויים להעיד על אופן התמודדותה של זוהרה אלפסיה עם שינוי זה? הסבר את דבריך. (5 נקודות)

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

דְּבָרֵי רֶקַע ראשונים / ארו ביטון

אמי אמי

מִכְפָּר הַשִּׁיחִים הַיְרֻקִים בְּיָרֵק אַחַר.
מִקֵּץ הַצְּפָרִים הַמְחַלְבֹּת חֵלֶב מִתּוֹק מִכָּל מִתּוֹק.
מִעֲרֵשׁ זְמִירֵי אֶלֶף לַיְלָה וְעוֹד לַיְלָה.

אמי אמי

שֶׁהַרְחִיקָה רַעוּת
בְּאֶצְבָּעוֹת צְרָדוֹת
בְּהִלְקָאוֹת חֲזָה
וּבְשֵׁם כָּל הָאֲמֵהוֹת.

אבי אבי

אֲשֶׁר עָסַק בְּעוֹלָמוֹת
אֲשֶׁר קִדַּשׁ שְׁבָתוֹת בְּעֵרְאֵק נְקִי
אֲשֶׁר הִזָּה בְּקִי מֵאִין כְּמוֹהוּ
בְּהִלְכוֹת בֵּית כְּנֶסֶת.

אני אני

שֶׁהַרְחַקְתִּי עֲצָמֵי
רַחֵק אֶל תוֹךְ לְבִי
שֶׁכְּשֶׁהַכֹּל הָיָה יְשָׁנִים
הִיִּיתִי מִשָּׁנָן
הַרַחֵק אֶל תוֹךְ לְבִי
מִסוֹת קְטָנוֹת שֶׁל בֶּן
בִּיהוּדִית
מְרוֹקְאִית.

תאר את חוויתו של הדובר בבית האחרון בשיר, והסבר את הקשר של בית זה לשיר כולו.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

תקציר שיחה / ארז ביטון

מה זה להיות אוֹתֵנְטִי,

לרוץ באמצע דינגוף ולצעוק ביהודית מרוקאית.

"אנא מן אלמגרב אנא מן אלמגרב"

(אני מהרי האטלס אני מהרי האטלס).

מה זה להיות אוֹתֵנְטִי,

לשבת ברונל בצבעונין (עגאל נזרבקה, מיני לבוש),

או להכריז בקול: אני לא קוראים לי זהר אני זיש, אני זיש (שם מרוקאי)

ונה לא, ונה לא,

ובכל זאת טופחת שפה אחרת בפה עד פקוע חניכים,

ובכל זאת תוקפים ריחות דחויים נאהובים

נאני נופל בין העגות

אובר בכליל הקולות.

צירוף המילים "ובכל זאת" חוזר בשיר פעמיים, ומבטא ניסיון של הדובר לתאר

את מצבו.

הסבר קביעה זו, ונמק את דבריך. התבסס על השיר כולו.

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

פגומים / ארז ביטון

על סף חצי בית בארץ ישראל
עמד אבי
מצביע לצדדים ואומר:
בהריסות האלה
נבנה פעם מטבח
לבשל בו זנב לזיתן
ושור הכר,
ובהריסות האלה
נקים פנת תפלה
למצא מקום
למקדש מעט.
אבי נשאר בסף
ואני כל ימי
מצייב פגומים
אל לב השמים.

המילים "סף", "הריסות" ו"פגומים" הן מילות מפתח להבנת עולמו של האב ולהבנת עולמו של הבן (הדובר) בשיר.
תאר א העולם של כל אחד מהם, והסבר את התרומה של מילים אלה להבנת העולם של כל אחד מהם.

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת פרק זה, ענה על שתיים מהשאלות 18-20 (לכל שאלה – 15 נקודות)

סיפור קצר מאת עגנון

18. תאר שני מפגשים בין דמויות (בין אותן דמויות או בין דמויות שונות) בסיפור קצר אחד מאת עגנון שלמדת. הסבר מה תורם כל מפגש להתפתחות העלילה ולמשמעות הסיפור.

סיפור עברי קצר (לא מאת עגנון) או סיפור קצר מתורגם

שים לב: בשאלה זו אין לענות על פי הסיפור "דבר קטן וטוב".
19. הסבר כיצד זיכרונות מן העבר משולבים בסיפור קצר, וכתוב מהי התרומה של זיכרונות אלה לבניית משמעות הסיפור.

"דבר קטן וטוב" / ריימונד קרבר

20. הסבר את התפקיד של האופה בבניית משמעות הסיפור.
בתשובתך תאר את התנהגותו בשלבים שונים של העלילה.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה רק על אחת מהשאלות 21-22, על פי המחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20 שלמדת (30 נקודות)

מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20

21. התיאטרון המודרני (מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20) מציג עולם שערכיו מעורערים. חווה את דעתך על קביעה זו על פי המחזה המודרני שלמדת.
בסס את תשובתך על אחת מהתמונות במחזה ועל סיומו.

22. על אף גורלם הקודר של רבים מהגיבורים בדרמה המודרנית, יש הטוענים כי הם אינם "גיבורים טרגיים".

דון בקביעה זו על פי המחזה המודרני (מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20) שלמדת.
בדברך התייחס להיבטים כמו תכונותיו של הגיבור במחזה, גורלו ושינויים בתפיסת עולמו.

פרק רביעי – רומאן ונובלה

פרק זה הוא חובה – ענה רק על אחת מהשאלות 23-26 (30 נקודות)

סיפור פשוט / ש"י עגנון – שאלות 23 - 24

23. לפניך קטע מ"סיפור פשוט" המתאר את הפגישה הראשונה בין צירל לבלומה. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

נכנסה צירל הורוביץ וראתה פנים חדשות. נטלתה בסנטרה, ושאלתה, מי את בתי ומה את מבקשת כאן?
עמדה בלומה מכיסאה ואמרה, בתו של חיים נאכט אני. עכשיו שאמי מתה ואין לי לא אב ולא אם באתי אצלכם שמשפחתנו אתם.
קימצה צירל פיה ושתקה.
השפילה בלומה את עיניה ואחזה את מטלטליה כמי שנאחז בשלו במקום שאין לו אחיזה אחרת.

נתאנחה צירל ואמרה, צער גדול היה לנו אותו היום ששמענו שנפטרה אמך עליה השלום, אני לא הכרתי אותה, אבל שמעתי שלא ראתה נחת הרבה בחייה. לאו כל אדם זוכה. אף אביך עליו השלום נטרד קודם זמנו. חבל עליו שמת. מושלם גדול היה. שמעתי שכל ימיו היה הוגה בספרים, ואף אותך ודאי הדריך בדרך זו. אני איני בקיאה בדברים כגון אלו, אלא הלוואי שהיו מלמדין אותך דברים שאישה צריכה לדעתם.

הסבר את הקטע שקראת.
בקטע זה יש רמזים על אופיין ועל עולמן של צירל ושל בלומה ועל התפתחות היחסים ביניהן בהמשך הרומאן.
הסבר והדגם קביעה זו.

24. שני בנים נולדו למינה ולהירשל.

תאר את יחסם של ההורים אל כל אחד מהבנים, והסבר כיצד יחס זה מבטא את מצבם של בני הזוג ואת היחסים ביניהם בזמנים שונים בעלילה.

רומאן עברי, רומאן מתורגם, נובלה עברית או מתורגמת*

שים לב: על שאלות 25 – 26 תוכל לענות על פי רומאן או על פי נובלה* שלמדת (אין לענות בשאלות אלה על פי "סיפור פשוט")

* אם בחרת להתבסס על נובלה עברית או מתורגמת, תוכל לבחור אך ורק מבין הנובלות האלה:

נמלים, עתליה, נביא, אחרי הילדות, שונא הנסים, כינורו של יוסי, שלושה ימים וילד, לב הקיץ לב האור, ח'רבת חזעה, עוגיות המלח של סבתא סולטנה, לְיָה בצהריים, המינה ליזה, רדיקלים חופשיים, מאחורי הגדר, העיירה שבה נעצר הזמן, לב של כלב, בטבעת החנק (פיתול כפול), הזקן והים, טוניו קריגר, מוות בוונציה, הנשיקה למצורע, היונה, הורתו, ברטלבי, רעידת אדמה בצ'ילי.

25. הרומאן כסוגה ספרותית בעלת היקף רחב, מאפשר לעסוק בבעיות חברתיות ומוסריות מנקודת מבט שונות.

הצג בעיה חברתית או מוסרית שיש ברומאן (עברי או מתורגם) שלמדת. הסבר אותה, ותאר את דרך הצגתה מנקודת מבט שונות (למשל באמצעות דמויות אחדות, מצבים שונים ברומאן, עמדת המספר).

26. רומאנים רבים עוסקים בבדידותו של האדם ובצורך שלו בקשר עם הזולת. תאר כיצד באים לידי ביטוי מצבים אנושיים אלה ברומאן שלמדת (עברי או מתורגם). הדגם דבריך. האם דמויות בודדות ברומאן מצליחות לגבור על בדידותן וליצור קשר עם הזולת? הסבר את דבריך בליווי דוגמאות מהרומאן.

פרק חמישי – שיר שלא נלמד

פרק זה הוא חובה – ענה על השאלה 27 (10 נקודות)

27. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הטוֹס / אגני משעול

תראו איך הוא פוסע, היהיר המרהיב הזה
שהעדיף את היפי על פני המעוף

איך הוא מתקרב לאט
במיטב פזבו,
זנבו הפרוש מאושש ומרטיט
את מניפת העינים
ומאה רקבניות פלמנקו מתגרות פתאם מקפליה
בעיני מאנדלה* סגלות.

מתוך כל הטורקיז
תראו איך הוא פוסע
איך הוא נושא את כתרו,
זה שמעולם לא הפנה מבטו לחזות
במו יפיו
מתקרב עכשו אלינו
ראשו הקטן
נעוץ כאגודל במרכז הפרישה.

היהיר הזה שאינו אלא
תרנגולת ממלאת ביבה,
הסיטו מבטכם והקשיבו לקולו:
משהו ספק חתול ספק ארס
מסגיר את הצער שבלב היפי,
את עוף החליץ שמפתח לנוצות.

* מאנדלה – סמל המכיל מעגל בתוך מעגל, ומזכיר את המרקם הצבעוני שעל זנב הטווס.

כיצד מאופיין הטווס בשיר, ומה לדעתך הוא מסמל? הסבר והדגם מהשיר את דבריך.

ב ה צ ל ח ה !